

Ve školách PRIGO učíme studenty myslet opravdu hlavou

Zeptali jsme se členky Strategické rady PRIGO – doc. Mgr. Ing. Zuzany MACHOVÉ, Ph.D., garantky implementace rozvoje kritického myšlení na nejnovější trendy v této oblasti nejen ve skupině PRIGO.

■ V posledních letech se hodně diskutuje o tom, že mladým lidem nejen v České republice chybí tzv. kritické myšlení. Vnímáte tuto skutečnost také jako problém?

Rozhodně ano. Kritické myšlení je nejjednodušejší řečeno schopnost zpracovat informace, nepodléhat prvnímu dojmu, utvářet si vlastní kvalifikovaný názor – tedy informace kriticky posoudit. To je v dnešní překotné době, která bohužel přeje demagogii, populismu a hoaxům, a zároveň době, kdy se na Vás informace valí ze všech stran, jedna z nejdůležitějších vlastností nutných pro život. Chybí-li tato schopnost mladým lidem v naší společnosti, pak to skutečně jako velký problém vnímám.

■ Kde se stala chyba? Mohou za to školy?

Částečně určitě ano, ale nemůžeme samozřejmě vše svalovat pouze na školy. Osobně vidím problém zejména v tom, že se náš systém vzdělávání není schopen přizpůsobit tempu, jakým se vyvíjí svět kolem nás. Rozvoj nových technologií a rychlost a jednodušeší šíření informací vytvářejí obrovský tlak na změnu ve vzdělávání, ale školy, zejména veřejné na to nejsou připraveny a neumějí zareagovat dostatečně rychle. Dnes jsme schopni si „vygooglit“ jakoukoliv informaci ve svém mobilu během několika minut. Ale skutečné umění je dokázat stejně rychle ověřit, zda je to informace pravdivá a co z její případné pravdivosti vyplývá. Čili význam klasického „biflování se“ vědomostí na zpaměť klesá právě v prospěch vyšší potřeby rozvoje kritického myšlení. To ovšem vyžaduje jiný přístup k výuce, využívání nových didaktických metod, užší spolupráci školy s rodinou a další změny.

■ Co si máme představit pod pojmem „nové didaktické metody“?

Tradiční českou výukovou metodou je frontální výuka – tedy taková, kdy jediný pedagog stojí před třídou a vede výklad. Alternativními metodami pak můžeme označit v podstatě vše ostatní. K těm, které jsou již v našem vzdělávacím systému relativně dobře etablované, patří projektové vyučování, tandemová výuka, v oblasti cizích jazyků CLIL nebo blended-learning a další. K novým metodám pak určitě patří zejména metody, které využívají IT. Patří k nim například metoda BYOD (Bring Your Own Device), kdy žáci nebo studenti ve vyučování za jasně stanovených pravidel používají přímo své mobilní telefony nebo tablety. Díky tomu se naučí probíranou látku a zároveň se zvyšuje jejich technická gramotnost společně se schopností ovládat přímo své vlastní zařízení. Po-

dobné metody mají přirozeně své odpůrce, ale je třeba si uvědomit, že taková metoda může studenty naučit už jen „pouhou“ práci s kalkulačkou, QR kódy, mapami a navigací, slovníkem nebo třeba převodníkem jednotek. Zkrátka věci, které běžně v životě potřebujete, ale děti je překvapivě na svých mobilech ovládají pouze zřídka. Ruku na srdce – umíte na svém mobilu například za pět vteřin vypočítat šestnáctou odmocninu z určitého čísla?

■ Přiznám se, že nejspíš ne. Ale určitě to hned po našem rozhovoru půjdu vyzkoušet. Mluvila jste také o tom, že by bylo dobré, aby školy více spolupracovaly s rodinami žáků a studentů.

Ano. I to souvisí s tím, v jaké žijeme době. Já jsem toho názoru, že i když s některými změnami ve společnosti nesouhlasíme, je zbytečné proti nim brojit. Naopak je třeba je přijmout a pracovat s nimi. Jsou to i zmiňované všudypřítomné mobilní telefony. Pokud je žákům a studentům ve škole zakážeme, dosáhneme pouze toho, že po nich budou o to víc toužit. Pokud je ale zapojíme přímo ve výuce, možná budeme sami překvapeni, že si spolužáci o přestávce budou opět povídat. A s rodinami je to podobné. Dochází v nich k mnoha změnám, které zásadním způsobem mění roli rodiče. Nejsem sociolog a určitě je nedokážu kvalifikovaně popsat. Ale je zjevné a přirozené, že rodiče v současné době spoléhají na školu v tom smyslu, že je v některých záležitostech zastoupí. Jsou to často samoživitelé přetíženi svou prací a nic jiného jim ani nezbyvá. Není spravedlivé je za to odsuzovat. Naopak i na to musejí být dnešní školy připravené. Měly by své žáky a studenty více než v minulosti vychovávat, diskutovat s nimi, vysvětlovat jim vše, co se kolem nich děje, apod.

■ Vy sama jste rektorkou vysoké školy, která je jednou ze škol skupiny PRIGO. Jak se tedy tyto školy vypořádávají s uvedenými výzvami?

Pevně věřím, že všech uvedených skutečností jsme si ve vedení škol PRIGO minimálně vědomi. Na všech pracujeme, ale samozřejmě zatímco v některých oblastech si myslím, že jsme v zásadě dosáhli cílového stavu, v jiných jsme teprve na začátku. Je třeba také rozlišovat mezi jednotlivými stupni škol, protože to, co je možné realizovat na vysoké škole, nemusí být reálné v mateřské nebo základní škole. Na naší vysoké škole jsme určitě nejdál právě v oblasti kritického myšlení, u kterého náš rozhovor začal, a ve využívání alternativních didaktických metod. Snažíme se omezovat klasické přednášky – tedy zmiňovanou frontální výuku – ve prospěch projektové výuky, kritických diskuzí a debatních souborů, didaktických a simulačních her, používáme také metodu BYOD apod. Když mi studentky současných třetích ročníků děkovaly za to, že je u nás ve

škole učíme myslet hlavou, byla to pro mne největší pocta a radost za celou akademickou kariéru. Podobně je na tom také Vyšší odborná škola PRIGO, která je alespoň podle mého názoru lídrem projektového vyučování na VOS v České republice a možná i za jejími hranicemi.

■ Jak se Vám ve školách PRIGO daří práce s rodinou, kterou jste také zmiňovala?

Tato záležitost je právě jednou z novinek, na které se chceme

doc. Mgr. Ing. Zuzana MACHOVÁ, Ph.D., členka Strategické rady PRIGO.

v dalších měsících a letech zaměřit. Práce s rodinami žáků a studentů se týká primárního a sekundárního vzdělávání, tedy ne přímo vysoké školy. Ale i já to vnímám jako jednu z našich jednoznačných priorit. Chceme rodičům skutečně pomoci a rádi na sebe část jejich složité role vezmeme, pokud nám dají tu důvěru. Konkrétní know-how ale zatím nebudu prozrazovat.

■ Mohla byste nám tedy alespoň prozradit, které kompetence nebo možná také mimoškolní aktivity chcete u žáků a studentů škol PRIGO rozvíjet?

Ve všech školách PRIGO chápeme vzdělávání jako celoživotní proces a základ pro sebereflexi a osobní rozvoj. Naším studentům chceme pomoci při poznávání sebe sama a nalézání jejich životní cesty. Mám

tím na mysli zejména profesní rovinu, ale částečně i tu osobní, protože je od sebe nelze zcela oddělit. Proto extrakurikulární aktivity vnímáme minimálně jako stejně důležité, ne-li v některých případech důležitější než ty, které striktně vycházejí z národních dokumentů vzdělávacího systému. U našich dětí, žáků a studentů pracujeme zejména na faktickém rozvoji tzv. klíčových kompetencí, což je mimo jiné zmiňované kritické myšlení, ale také komunikační dovednosti nebo občanské kompetence,

■ Můžete tedy uvést nějaký konkrétní PRIGO projekt, který je na takové aktivity zaměřen?

V našich školách pořádáme pravidelně projektové dny, kterých se účastní všechny naše děti, žáci i studenti napříč všemi školami a navzájem pro sebe připravují různé aktivity. Aktuálně se například jedná o projektový den ke Dni Země, který byl zaměřen na environmentální tematiku. Na vysoké škole a rovněž na vyšší odborné škole si pak můžeme dovolit jít ještě dál a studijní a vzdělávací programy akreditujeme tak, aby zahrnovaly předměty, jako jsou Filozofie a etika, Informace a informační systémy nebo Udržitelný rozvoj. Přípravujeme také společenské večery, které by měly zejména u mladších studentů středních škol rozvíjet znalosti etikety. Naším nejpropracovanějším projektem v této rovině je ale zřejmě systém mentoringu – BuddyGO.

■ To zní zajímavě. O co se jedná?

Dlouho jsme přemýšleli, jak naše žáky a studenty vychovávat k odpovědnosti, toleranci a porozumění na jedné straně a na druhé straně, jak jim například zjednodušit přechod na naši školu nebo na vyšší stupeň školy a jak u nich rozvíjet respekt ale zároveň důvěru k autoritám nebo starším spolužákům. A řešení jsme našli právě v buddy systému. Náš mentoringový program BuddyGO se ale zásadně liší od jiných buddy programů, které možná znáte z jiných škol. Ve skupině PRIGO jsou zahrnuty školy na všech stupních vzdělávací soustavy. To znamená děti, žáky a studenty ve věku od dvou do minimálně 22 let. Je ale pravda, že naše školy navštěvují v kombinované formě i starší studenti, a to nemluvíme o Akademii třetího věku na naší vysoké škole. Jistě tedy chápete, že například takový projektový den PRIGO dostává díky účasti všech těchto lidí úplně nový rozměr. BuddyGO ale běžně funguje obdobně jako na jiných školách, kdy se starší spolužáci věnují těm mladším. Ovšem s tím rozdíl, že jdeme napříč školami. Vzhledem k tomu, že na Vyšší odborné škole PRIGO je akreditován mimo jiné vzdělávací program Předškolní a mimoškolní pedagogika, jsou výukové projekty studentů, o kterých jsem již hovořila, často koncipovány právě tak, aby se jich účastnily děti z Mateřské nebo Základní školy PRIGO. Všechny naše děti, žáci a studenti se pak společně s pedagogy setkávají u příležitosti sportovních utkání v našem školním sportu, kterým jsou šipky, nebo u příležitosti plesu, majálesu a mnoha dalších společných akcí. Přeci jen nemůže být vzdělávání pouze tvrdý dril, ale musí být vhodně doplněno i oddechovými aktivitami.

■ Buddy programy jsou běžné spíše v zahraničí – inspirovate se hodně zahraničními školami?

Snažíme se učit od těch nejlepších. Nemusejí to být nutné školy v zahraničí, ale je pravda, že u našich zahraničních partnerů se v některých věcech inspirováme často a rádi. Internationalizace obecně také patří k našim prioritám. Naši absolventi by měli být schopni se uplatnit nejen v Česku, ale také v zahraničí. A to i v dalším studiu na zahraničních školách. Navazujeme tedy systematicky spolupráci a partnerství se školami po celém světě. Jedná se většinou o partnerství na úrovni vysoké školy nebo také vyšší odborné školy, ale také naše školy na nižších stupních jsou v zahraniční spolupráci velmi aktivní. Partnerské školy máme v USA, ve Velké Británii, v Německu, ve Francii, v Číně, ale přirozeně také na Slovensku nebo v Polsku. Zapojujeme se do programu Erasmus+, pořádáme výměny studentů i pedagogů a také společné mezinárodní projektové dny. Poslední výměnu absolvovaly studentky naší vysoké školy, které se právě vrátily ze studijního pobytu v USA.

■ Pořádáte mezinárodní projektové dny? To znamená, že žáci a studenti škol PRIGO musejí být dobře jazykově vybavení...

Přesně tak. Pokud chceme do světa, musíme se samozřejmě domluvit. I v případě výuky jazyků však platí, že s ohledem na měnící se svět a globalizaci je třeba k ní přistupovat novým způsobem. A klíčové kompetence se musejí přirozeně rozvíjet nejen v českém, ale i v cizím jazyce. V dnešní době nepotřebujete vyjmenovat nazpaměť všechny suroviny, které jsou nutné k přípravě francouzských palačinek, ani všechny druhy vagonů vlaků, jak jsme se kdysi učili my. Musíte být schopni prezentovat odborné téma přes Skype ve dvou jazycích, případně sepsat kvalitní a srozumitelný odborný text s interaktivními prvky. Proto jsem velký fanoušek metody CLIL, což je integrovaná výuka odborného předmětu a cizího jazyka, a podobných. Zejména tedy těch, které rozvíjejí klíčové kompetence v cizím jazyce. Naše školy mají jako jedny z mála u nás povolenou výuku některých předmětů v cizím jazyce, takže toho maximálně využíváme. No a samozřejmě i extrakurikulární aktivity často v cizím jazyce. Snažíme se do výuky také zavést zahraniční kolegy a odborníky z praxe, na něž studenti vždy velice pozitivně reaguji.

■ Je možné se podívat, jak v některé škole ze skupiny PRIGO probíhá výuka kritického myšlení?

Ano, určitě. Potenciální zájemci o studium jsou u nás vítáni, a to nejen v době konání dní otevřených dveří.